

# Regionální program problematiky HIV/AIDS v Moravskoslezském kraji

## OBSAH:

1. Úvod – význam a cíl programu .....	1
2. Zhodnocení dosavadních aktivit a situace ve světě a v ČR, MSK.....	1
2.1. v České republice .....	1
2.2. Dosavadní vývoj v Moravskoslezském kraji .....	3
2.2.1. Zhodnocení dosavadních aktivit v Moravskoslezském kraji .....	4
3. Problémy na úseku HIV/AIDS, cílové skupiny, priority .....	6
4. Hlavní strategické cíle a prostředky k jejich dosažení .....	7
5. Aktivity ke splnění jednotlivých úkolů, cesty k jejich splnění a indikátory jejich plnění .	7
6. Technické podmínky, nezbytně nutné k zabezpečení úkolů a aktivit programu .....	9

## 1. Úvod - význam a cíl programu

Nákaza HIV/AIDS je celosvětově významným zdravotním, ekonomickým, sociálním, etickým a v neposlední řadě i problémem politickým. Česká republika není výjimkou a ve snaze řešit tento problém byl formulován Národní program řešení problematiky HIV AIDS pro období 2003-2007.

**Cílem programu je co nejvíce omezit další šíření nákazy HIV/AIDS v české společnosti a její dopad ve všech sférách společnosti, kterých se dotýká.**

Regionální program vychází z Národního programu řešení problematiky HIV/AIDS v České republice v období 2003-2007, který vychází z Usnesení vlády ČR č.47/1990. V souladu s usnesením vlády č. 47/1990 je problematikou koordinace programu HIV/AIDS pověřeno Ministerstvo zdravotnictví -hlavní hygienik, v rámci kterého byl vytvořen poradní orgán - Národní komise pro řešení problematiky HIV/AIDS v České republice. Na území krajů jsou aktivity v oblasti problematiky HIV/AIDS koordinovány Krajskou hygienickou stanicí. Metodickým návodem (věstník MZ ČR č. 8/2003 ze dne 17.6.2003 č.j. HEM-3769/-3.2.) je upraven postup při řešení HIV positivity, léčení, prevence HIV/AIDS.

Péče pro HIV+ pacienty je zajišťována na AIDS centru v rámci infekční kliniky ve Fakultní nemocnici s poliklinikou. Toto AIDS centrum zajišťuje péči pro občany Moravskoslezského a Olomouckého kraje.

## 2. Zhodnocení dosavadních aktivit a situace ve světě a v ČR, MSK

### 2.1. V České republice

#### 2.1.1. Dosavadní vývoj na úseku HIV/AIDS

K 31.3.2005 bylo na území ČR registrováno 759 případů infekce HIV u občanů ČR a u 221 cizinců, tedy celkem u 980 osob, z toho u 750 mužů a 230 žen. U 201 osob, tj. u 20% z nich, bylo k uvedenému datu diagnostikováno plně rozvinuté onemocnění AIDS. 144 osob již zemřelo, ve většině případů na oportunní infekce.

Nejvíce případů HIV+ bylo zaznamenáno ve věkové skupině 25-29 letých (163 př.), dále ve věkové skupině 20-24 letých ( 144 př.) a 30-34 letých (126 př.) Další věkovou skupinou s nejvyšším výskytem je skupina 40-49 letých osob ( 111 př.).

Pokud jde o způsob přenosu HIV/AIDS, převládá u občanů ČR sexuální přenos, který tvoří 85% všech registrovaných případů. Z analýzy dat provedené k 31.3.2005 vyplývá, že k uvedenému datu bylo 54% HIV infekcí přeneseno homo, resp. bisexuálním stykem a 32% stykem heterosexuálním.

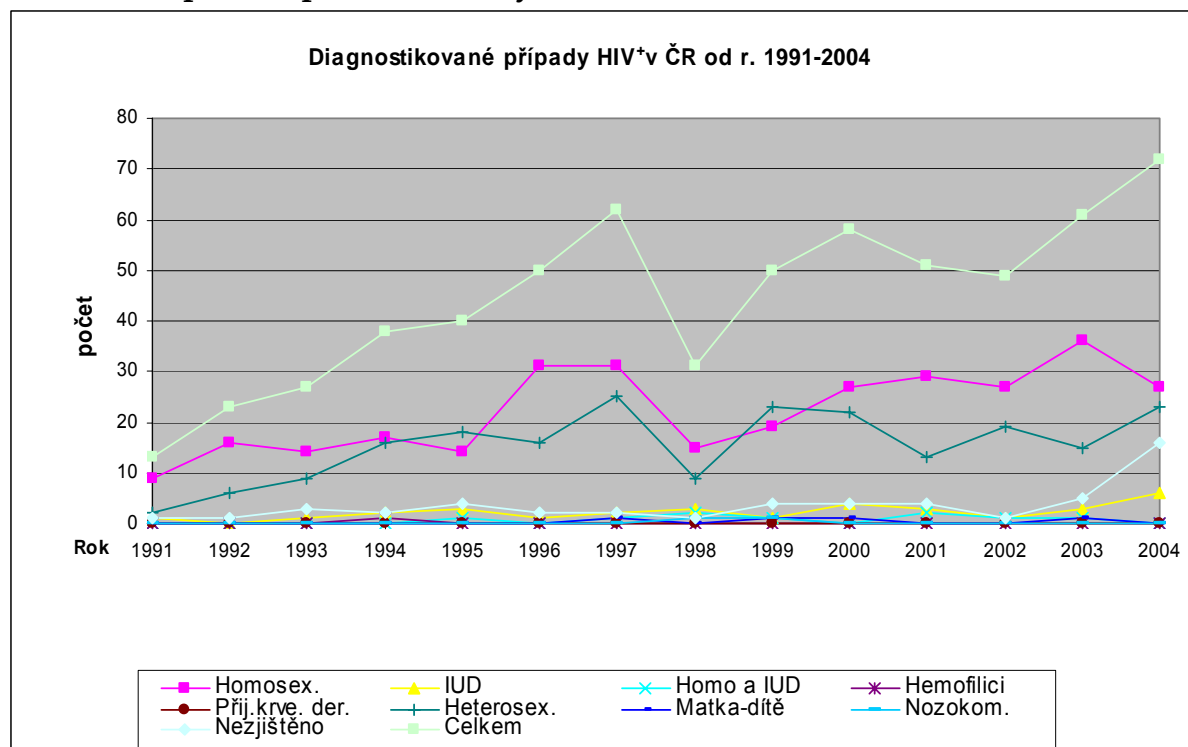
Nezanedbatelný je rovněž počet HIV pozitivních osob pokud jde o cizince, který činí 221, počet nemocných z řad cizinců má stoupající tendenci. Většina pozitivních pochází z Subsaharské Afriky a ze zemí bývalého Sovětského svazu.

**Tab.č.1 Vývoj epidemiologické situace ve výskytu HIV v letech 1991-2004 v ČR dle sexuální orientace**

Rok	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Homosex.	9	16	14	17	14	31	31	15	19	27	29	27	36	27
IUD	1	0	1	2	3	1	2	3	1	4	3	1	3	6
Homo a IUD	0	0	0	0	1	0	1	2	1	0	2	1	1	0
Hemofilici	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Přij.krve. der.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Heterosex.	2	6	9	16	18	16	25	9	23	22	13	19	15	23
Matka-dítě	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	1	0
Nozokom.	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0
Nezjištěno	1	1	3	2	4	2	2	1	4	4	4	1	5	16
Celkem	13	23	27	38	40	50	62	31	50	58	51	49	61	72

Vývoj epidemiologické situace ve výskytu HIV+ v letech 1991-2004 v ČR znázorňuje tabulka č.1, ze které vyplývá, že od r. 1997 se zastavila incidence a od r. 1998-2003 kolísá počet nově hlášených případů kolem 50. Vzestupnou tendenci má však incidence od roku 2003.

**Graf č. 1 -Diagnostikované případy HIV+ v letech 1991-2004 v ČR dle sexuální orientace a způsobu přenosu nákazy**



## 2.2. Dosavadní vývoj v Moravskoslezském kraji

K 31.3.2005 bylo v Moravskoslezském kraji evidováno 44 HIV+ případů (relativně na 1 milion 44,7), tj. dle místa bydliště v době první diagnózy HIV. V době stanovení HIV+ u 19 osob se jednalo o asymptomatické stadium, v 11 případech o symptomatické stadium non AIDS a ve 14 případech o klinické stadium AIDS.

**Tab. č. 2 - HIV pozitivní případy v ČR podle místa bydliště v době stanovení diagnózy a klinického stadia**

\*kumulativní údaje k 31.3.2005

kraj	celkový počet HIV/AIDS		klinické stadium					
			asymptomatické		sympt. non AIDS		AIDS	
	abs.	rel.	abs.	rel.	abs.	rel.	abs.	rel.
Praha	390	329,4	216	182,4	73	61,7	101	85,3
Středočeský	61	54,8	34	30,5	13	11,7	14	12,6
Jihočeský	23	36,7	17	27,2	2	3,2	4	6,4
Plzeňský	25	45,3	13	23,6	4	7,2	8	14,5
Karlovarský	37	121,3	27	88,5	4	13,1	6	19,7
Ústecký	45	54,4	33	39,9	5	6	7	8,5
Liberecký	19	44,3	15	35	2	4,7	2	4,7
Královehradecký	13	23,6	7	12,7	1	1,8	5	9,1
Pardubický	9	17,7	4	7,9	0	0	5	9,8
Vysočina	10	19,2	5	9,6	2	3,8	3	5,8
Jihomoravský	52	45,7	28	24,6	11	9,7	13	11,4
Olomoucký	19	29,6	13	20,2	2	3,1	4	6,2
Zlínský	12	20,1	6	10	2	3,3	4	6,7
<b>Moravskoslezský</b>	<b>44</b>	<b>34,4</b>	<b>19</b>	<b>14,8</b>	<b>11</b>	<b>8,6</b>	<b>14</b>	<b>10,9</b>
Celkem ČR	759	73,9	437	42,5	132	12,8	190	18,5

Relativní údaje na 1 milion obyvatel

### 2.2.1. Zhodnocení dosavadních aktivit v Moravskoslezském kraji

1. Problematika HIV/AIDS byla řešena od r. 1993. Zvýšena pozornost byla věnována prevenci HIV/AIDS, zejména u osob s rizikovým chováním - IDU, prostitutky, homosexuálové.
2. Byl vybudován systém vyšetřování a preventivních opatření v rizikových skupinách v okrese Karviná a jeho blízkém okolí. Jednalo se o komplexní aktivity, kdy kromě mapování HIV infekce byly mapovány i virové hepatitidy A-C, byl koordinován výměnný program jehel a stříkaček.
3. Bohužel v současné době na území Moravskoslezského kraje funguje v rámci hygienické služby (ZÚ) pouze 1 poradna AIDS, ostatní poradny zanikly s rozdělením hygienické služby na KHS a ZÚ
4. ZÚ Karviná je zajišťována telefonní linka v rámci poradny AIDS a DROGY, která je v provozu Po-Pá, mimo ordináční hodiny je k dispozici záznamník

5. Kromě poradny AIDS a DROGY, která funguje v rámci ZÚ, v okrese Karviná se zabývají poradenstvím na úseku prevence HIV/AIDS CDP Havířov, OS NET v Bohumíně a v Karviné, SVČ Orlová a OS AVE v Českém Těšíně. Anonymní vyšetření je silně dotováno ZÚ Ostrava, cena vyšetření ve virologické laboratoři činí 500 Kč, v poradně klientům je účtováno 200 Kč a některým osobám je vyšetření děláno zdarma. Žádosti o dotace jsou zdoluhavé a je nezbytné vyřešit financování odběrů v rámci prevence HIV/AIDS.

**Tab. č. 3 Přehled speciálních poraden HIV**

	název zařízení	lokalita	tel. č.	doba provozu den hodiny	poznámka
1	Poradna AIDS Zdravotní ústav Ostrava, pracoviště Karviná	Karviná	596 314 444	Po, St, Pá 8-13, Út 8-15,30	odběry krve, konzultace
2	pobočka CDP Havířov	Havířov	596 884 854	1.čtvrtek v měsíci 15-17	
3	pobočka OS NET	Bohumín	596 016 291	2.čtvrtek v měsíci 15-16	
4	pobočka SVČ Kotva	Orlová	596 511 074	po telefonické domluvě	
5	pobočka OS AVE	Český Těšín	558 736 600	po telefonické domluvě	

6. **Od r. 1995-dosud je realizován projekt HIV/AIDS.** Jedná se o projekt Národního programu HIV/AIDS pod názvem „Prevence HIV/AIDS v okrese Karviná“ (MZ ČR, rozhodnutí č. HIV/AIDS, HEM -70-30.5.05/10939).
7. Na úseku prevence AIDS problematikou HIV/AIDS se zabývají níže uvedené nevládní instituce jako:
- Centrum drogové pomoci v Havířově**
  - Občanské sdružení NET Bohumín a Karviná**
  - Občanské sdružení AVE Č. Těšín**
  - Středisko volného času Kotva v Orlové**
  - TK pro drogově závislé Pastor Bonus - Bruntál**
  - Občanské sdružení Krystal, Krnov**
  - TK Renarkon, Frýdek- Místek**
  - Krizové kontaktní centrum Pod Slunečником, Opava**
  - Teen Challenge, Ostrava**
  - Centrum primární prevence, Moravská Ostrava**
  - Kontaktní street centrum Renarkon, Ostrava**
8. Bylo propagováno a podporováno testování na HIV protilátky jak ve zdravotnické tak široké veřejnosti. V této souvislosti se pracovníci ZÚ zúčastnili na akcích, kde prováděli odběry krve:
- „Koncert proti drogám“ v rockovém klubu Berunka, kde byly dne 4.3.2005 během této akce prováděny odběry krve na HIV protilátky
  - sKA-FEST 2005 v Dětmarovicích pořádané Střediskem volného času Kotva Orlová, kde taktéž byly prováděny odběry krve na protilátky. Výsledky odebraných vzorků byly negativní.

- Každoročně ZÚ provádí vyšetření HIV protilátek, v roce 2003 bylo jenom v poradně ZÚ Karviná vyšetřeno 355 osob, v roce 2004 -350 a v letošním roce, k 30.4. 161 osob. Z celkového počtu 866 osob byla HIV+ zjištěna u 1 osoby ( cizí státní příslušník).  
Větší zájem byl projeven o anonymní vyšetřování.
9. Každoročně je prováděno vyšetřování na území okresu Karviná v populačních skupinách s rizikovým chováním, tj. u komerčních sexuálních pracovníků, IDU. Zejména u sex. pracovníků bylo ve spolupráci s NRL pro HIV/AIDS prováděno vyšetření na HIV protilátky ze slin. (v roce 2002 nebyla možnost testování HIV protilátek ze slin).  
V roce 2003 bylo vyšetřeno 94osob následně v roce 2004 – 22osob a k 30.4.2005 20 osob.
  10. Ve spolupráci s Domem světla v Praze byly v roce 2004 organizovány besedy pro studenty středních škol a učilišť s HIV pozitivní osobou. Tyto besedy se setkaly s velkým ohlasem a zájmem, proto bude v těchto aktivitách pokračováno.
  11. V FNs P Ostrava byly vytvořeny podmínky k léčení všech známých HIV pozitivních osob. Ostravské pracoviště slouží zároveň pro Olomoucký a Zlínský kraj.
  12. Každoročně je v souladu s rozhodnutím hlavního hygienika ČR (HEM 9769-36997/1997) prováděn monitoring veškerých preventivních aktivit v oblasti HIV/AIDS v Moravskoslezském kraji.
  13. Pracovníci poraden se každoročně účastní vzdělávacích akcí, konferencí o problematice AIDS a drog ( např. Mezinárodní konference v Poděbradech).
  14. Krajská hygienická stanice provádí depistáže u HIV+.

### **3. Problémy na úseku HIV/AIDS, cílové skupiny, priority**

Přestože řada problémů na úseku HIV/AIDS se podařila vyřešit a byla řešena, s rozdělením hygienické služby došlo v Moravskoslezském kraji (obdobně jako v ostatních krajích) ke zrušení většiny poraden AIDS. Z celkového počtu 6 poraden v rámci hygienické služby t.č. je v provozu jen poradna AIDS a DROGY ZÚ v Karviné, čímž značně byla znesnadněna dostupnost poraden pro sociálně slabší skupiny, osoby s rizikovým chováním. Navíc, poměrně vysoká cena vyšetření se stává pro výše zmíněnou skupinu obyvatel nedostupnou.

#### **Regionální program je zaměřen na tyto cílové skupiny:**

1. na obecnou populaci, zejména na teenagery
2. na skupiny s rizikovým chováním ( gay komunity, osoby poskytující sex. služby, IDU)
3. osoby v rizikových situacích ( tj. osoby vyjíždějící do oblastí s vysokým výskytem HIV infekce)
4. dárce krve a jejich složek, orgánů, včetně krvetvorných buněk, spermatu, tkání
5. HIV pozitivní osoby

Prioritou regionálního programu je prevence, preventivní programy se zaměřením na informovanost cílových ( výše uvedených) skupin.

#### 4. Hlavní strategické cíle a prostředky k jejich dosažení

##### A. Prevence vzniku a šíření HIV infekce

- Prevence přenosu HIV sex. cestou
- Prevence přenosu z matky na dítě

##### B. Zamezit dopad HIV nákazy na jednotlivce a společnost

- Péče o HIV+ osoby
- Podpora aktivit, snižujících jak sociální , tak ekonomický dopad HIV/ AIDS.

C. Stanovit jednoznačná pravidla pro financování anonymních vyšetření – kterým osobám bude toto vyšetření hrazeno a z jakého zdroje. Je zapotřebí stanovit, z jakého zdroje a v jaké výši bude hrazeno vyšetření virologické laboratoři.

#### 5. Aktivity ke splnění jednotlivých úkolů, cesty k jejich splnění a indikátory jejich plnění

1. Preventivní kampaň zaměřená na širokou veřejnost – besedy, články v tisku, rozhlasové šoty / ZÚ a KHS, Centrum drogové pomoci v Havířově, Občanské sdružení NET Bohumín a Karviná, Občanské sdružení AVE Č. Těšín, Středisko volného času Kotva v Orlové atd./
---

Termín: průběžně do roku 2007

Kritéria hodnocení: počet akcí a jejich sledovanost, zájem o tyto akce atd.

2. Provádění testování na HIV protilátky /ZÚ Ostrava, Karviná/
--

Termín: průběžně do roku 2007

Kritéria hodnocení: roční výkaz činnosti k 31.3.

3. Realizace projektu HIV/ AIDS
---------------------------------

Termín: průběžně do roku 2007

Kritéria hodnocení: závěrečná zpráva k 15.1.

4. Realizace výchovy ke zdraví včetně prevence HIV/ AIDS a ostatních STD, ve výuce na základních a středních školách a také v pregraduální a postgraduální výchově pedagogů.

Zodpovídá: ředitelé škol

Termín: 31.12.2006 a následně vždy k 15.1.

Kritéria hodnocení: roční zpráva předložena řediteli škol KHS MSK.

5. Podpora používání kondomů a jejich dosažitelnosti pro skupiny s rizikových chováním.

Realizuje: ZÚ Karviná, kontaktní centra

Termín: průběžně do roku 2007

Kritéria hodnocení: monitoring preventivních aktivit v oblasti HIV/ AIDS v MSK

6. Zajištění řádného hlášení, léčby, epidemiologického šetření u STD, zajištění SZD na území Moravskoslezského kraje, dodržování legislativy.

Realizuje: dermatovenerolog - krajský konzultant, který metodicky vede okresní konzultanty, NRL pro syfilis a krajský epidemiolog

Termín: průběžně

Kritéria hodnocení: srovnání počtu hlášení STD s laboratorními záchyty.

7. Podpora bezplatného dárcovství a výchovných programů, provoz Národního registru transfuzní služby

Zodpovídá ČČK a zdravotnická zařízení MS kraje

Termín: průběžně

Kritéria hodnocení: % podíl HIV pozitivních vzorků, % podíl bezplatných odběrů

8. Bezpečnost transfuzních přípravků z hlediska HIV/ AIDS

- Omezit testování osob s vysokým rizikem nákazy na Krevních centrech

Zodpovídá transfuzní oddělení v MSK a krevní centra včetně výjezdních odběrových míst

Termín: průběžně

Kritéria hodnocení: nulová incidence po podání netestovaného přípravků

9. Dodržování bezpečnosti při práci ve zdravotnických zařízeních, tetovážních salónech, provádějících invazivní výkony a při manipulaci s biologickým materiálem.

Zodpovídá: provozovatelé příslušných zařízení

Termín: průběžně do r. 2007

Kritéria hodnocení: výsledky SZD provedených KHS

10. Spolupráce mezi AIDS centrem, epidemiologem a venerologem na epidemiologickém šetření.

Realizuje: krajský epidemiolog ve spolupráci s dermatology

## **6. Technické podmínky nezbytně nutné k zabezpečení úkolů a aktivit programu**

- V případě, že by problematika HIV/ AIDS měla být řešena ve stejném rozsahu jako v předchozích letech, tj. před rozdělením HS, bude nezbytné personálně posílit protiepidemická oddělení, pracoviště ZÚ a znovu zřídit a financovat Help line linky. Problematika HIV/AIDS je tak rozsáhlá, že je zapotřebí alespoň jedné osoby, která by celou problematiku koordinovala a pouze této problematice se věnovala.
- Dodržování metodického návodu ze strany NRL
- Zajištění poraden, resp. snadnější dostupnosti pro občany

## **7. Monitorování a hodnocení efektivity programu a jeho součástí**

Hodnocení preventivních aktivit je prováděno podrobně v rámci monitorování 1x ročně formou závěrečné zprávy Hlavnímu hygienikovi, vždy k 31.1.

